

MAGYAR TANNYELVŰ KÖZÉPISKOLÁK XII ORSZÁGOS BOLYAI FARKAS
MULTIDISZCIPLINÁRIS TANTÁRGYVERSENYE
CONCURS NAȚIONAL MULTIDISCIPLINAR „BOLYAI FARKAS”AL LICEELOR CU
CLASE DE PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ
EDIȚIA A XII-A

FABINYI RUDOLF KÉMIA VERSENY
SZERVETLEN KÉMIA - IX. OSZTÁLY

Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum, 2017. május 5-7

I. A versenylapra jegyezd le a kérdésnek megfelelő helyes választ jelölő betűt! Minden kérdéshez egy helyes válasz tartozik. **10 pont**

- Az alábbi részecskepárok közül melyik esetben a legnagyobb a részecskék sugarainak a különbsége?
  - Li és F;
  - Li⁺ és O²⁻;
  - Li⁺ és F⁻;
  - O²⁻ és F⁻.
- Melyik atomnak van a legnagyobb számú párosítatlan elektronja?
  - Stroncium (Z=38);
  - Gadolinium (Z=64);
  - Bizmut (Z=83);
  - Urán (Z=92).
- Az alábbi atompárok közötti kötések a polaritásuk alapján vizsgáljuk. Melyik sor van a polaritás növekedésének helyes sorrendjében?
  - C-F, O-F, Be-F;
  - O-F, C-F, Be-F;
  - Be-F, O-F, C-F
  - Be-F, C-F, O-F .
- A hemoglobin a vér oxigénmegkötő fehérjéje. Egy molekula 4 O₂ molekulát képes megkötni az alábbi reakcióegyenlet szerint:
$$\text{Hb}_{(\text{aq})} + 4 \text{O}_{2(\text{g})} \leftrightarrow \text{Hb}(\text{O}_2)_{4(\text{aq})}$$
Az alábbi állítások közül melyik igaz az egyensúlyi állapotra nézve ha egy hegymászó felfel halad és tudjuk, hogy a légköri nyomás csökkenésével csökken az oxigén parciális nyomása?
  - A termék koncentrációja nő;
  - Az egyensúly a reagensek irányába tolódik el;
  - Az oldat koncentrációja nem változik;
  - Az egyensúlyi állandó értéke növekszik.
- Az $_{10}\text{X}$, $_{11}\text{Y}$ és $_{12}\text{Z}$ kémiai elemek esetén az ionizációs energia értékeinek növekvő sorrendje:
  - $E_X < E_Y < E_Z$;
  - $E_Y < E_Z < E_X$;
  - $E_Y < E_X < E_Z$;
  - $E_X < E_Z < E_Y$.

IV. Írd a vizsgalapon található IV. táblázatba az alábbi a-e kijelentésekre vonatkozó I (Igaz) vagy H (Hamis) betűt! **5 pont**

- Azonos halogénmolekulák közötti diszperziós kölcsönhatás erőssége csökken a rendszám növekedésével.
- A komplex vegyületek kialakulásának alapja a koordinatív kötés, amely a ligandum és a központi atom között jön létre.
- A szén atomok közötti kovalens kötések számának növekedésével csökken a kötési energia.
- Két atom között akkor alakulhat ki ionos kötés ha az elektronegativitásuk különbsége nagy.
- A metán molekulában a hidrogén atomok közötti szögérték azonos az ammónia molekulában levő hidrogén atomok közötti szögértékkel.

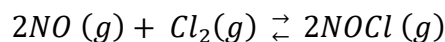
V. Számításos feladatok

1. Egy kétvegyértékű fém karbonátjának és oxidjának keverékének tömege 0,65 g és melegítés hatására CO₂ keletkezik.

- A keverékből 0,0574 L CO₂ keletkezik 25 °C hőmérsékleten és 2 atm nyomáson. Határozd meg a CO₂ anyagmennyiségét!
- Számold ki a hevítés után a fém-oxid tömegét ha 44 ml 0,5 mol/l koncentrációjú sósav oldattal reagál!
- Határozd meg a fém atomtömegét és nevét!
- Számold ki a kezdeti keverék tömeg %-os összetételét!

20 pont

2. Az alábbi reakció során

7,74 mol NOCl-t, 0,325 mol NO-t, 1,935 mol Cl₂-t mértek egyensúlyban 25 °C hőmérsékleten. A gázkeverék által kifejtett nyomás 157,1 kPa. Adott: R = 8,315 kPa · L/K · mol. Határozd meg:

- a K_p egyensúlyi állandó értékét 25 °C hőmérsékleten;
- a K_c egyensúlyi állandó értékét 25 °C hőmérsékleten.

15 pont

3. Egy 25 g tömegű vaslemezt 200 g tömegű, 20 tömeg%-os réz-szulfát oldatba helyeznek. Egy idő eltelte után lemérik a lemezt és azt tapasztalják, hogy tömege 2 grammal nagyobb lett. Határozd meg:

- a lemezre lerakódott réz tömegét, grammal kifejezve;
- az oldatba vándorolt vas tömegét, grammal kifejezve;
- a végső oldat tömegszázalékos koncentrációját.

15 pont

4. Egy háromvegyértékű fém kloridjának oldhatósága 46 g/100 g víz 20 °C hőmérsékleten. 200 g telített oldat felmelegítésekor 20 g víz párolog el és amikor újból 20 °C hőmérsékletre hűtjük 26,5 g MCl₃ · 6H₂O kristályhidrát rakódik le. Határozd meg a fémet!

15 pont

Megjegyzés:

A feladatok számításának menetét tüntesd fel a vizsgalagra.

Az atomtömegek kerekített értékeit használd a feladatok megoldásánál.

Sok sikert kívánunk!

MAGYAR TANNYELVŰ KÖZÉPISKOLÁK XII. ORSZÁGOS BOLYAI FARKAS
MULTIDISZCIPLINÁRIS TANTÁRGYVERSENYE

CONCURS NAȚIONAL MULTIDISCIPLINAR „BOLYAI FARKAS”
AL LICEELOR CU CLASE DE PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ, EDIȚIA A XII-A

FABINYI RUDOLF KÉMIA VERSENY
SZERVETLEN KÉMIA – IX. oszt.

Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum, 2017. május 5-7.

Javítókulcs

I.feladat

1. c	2. c	3. b	4. b	5. b
6. c	7. a	8. d	9. c	10. d

10 x 1 = **10 pont**

II.feladat

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	A	B	A	C	C	B	B	D

10 x 0,5 = **5 pont**

III.feladat

1. $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$	2. $\text{MgSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$	3. $\text{Na}_2\text{CO}_3 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$	4. AgNO_3	5. NaCl
6. NaOCl	7. NaHCO_3	8. NH_4Cl	9. Al_2O_3	10. N_2O

10 x 0,5 = **5 pont**

IV.feladat

1.	2.	3.	4.	5.
I	I	H	I	H

5 x 1 = **5 pont**

V. Számításos feladatok

- 1. 20 pont**
- a. $\text{MeCO}_3 \rightarrow \text{MeO} + \text{CO}_2$ ..... 1 pont
 $v_{\text{CO}_2} = 0,0047$ mól ..... 2 pont
- b. $\text{MeO} + 2\text{HCl} \rightarrow \text{MeCl}_2 + \text{H}_2\text{O}$ ..... 1 pont
 $v_{\text{HCl}} = 0,022$ mól ..... 2 pont
összes $v_{\text{MeO}} = 0,011$ mól ..... 1 pont
 $m_{\text{MeO}} = 0,44$ g ..... 2 pont
- c. $m_{\text{keverék}} = 0,65 \text{ g} = 0,0047(A_{\text{Me}} + 60) + 0,0063(A_{\text{Me}} + 16)$
 $A_{\text{Me}} = 24$ ..... 3 pont
magnézium ..... 1 pont
- d. $m_{\text{MgCO}_3} = 0,39 \text{ g}$ ..... 2 pont
kiindulási $u_{\text{MeO}} = 0,011 - 0,0047 = 0,0063$ mól
 $m_{\text{MgO}} = 0,26 \text{ g}$ ..... 2 pont
60% MgCO_3 , 40% MgO ..... 3 pont
- 2. 15 pont**
- $p_{\text{NOCl}} = 121,59 \text{ kPa}$ ..... 2 pont
 $p_{\text{NO}} = 5,1 \text{ kPa}$ ..... 2 pont
 $p_{\text{Cl}_2} = 30,39 \text{ kPa}$ ..... 2 pont
 $K_p = (p_{\text{NOCl}})^2 / (p_{\text{NO}})^2 \cdot p_{\text{Cl}_2}$ ..... 2 pont
 $K_p = 18,703 \text{ kPa}^{-1}$ ..... 2 pont
 $K_c = K_p \cdot R \cdot T$ ..... 3 pont
 $K_c = 4,63 \cdot 10^4 \text{ L/mol}$ ..... 2 pont
- 3. 15 pont**
- reakcióegyenlet ..... 1 pont
- a. $m_{\text{Cu}} = 16 \text{ g}$ Cu rakódik le a lemezre ..... 2 pont
- b. $m_{\text{Fe}} = 14 \text{ g}$ Fe megy az oldatba ..... 2 pont
- c. $m_{\text{víz}} = 160 \text{ g}$ H_2O van a kezdeti oldatban ..... 1 pont
 $m_f = 40 \text{ g}$ oldott anyag van a kezdeti oldatban ..... 1 pont
 $m_{\text{CuSO}_4} = 40 \text{ g}$ CuSO_4 használódik el a reakció során ..... 2 pont

sztoichiometrikus mennyiségben végbemenő reakció, ezért nincs réz(II)-szulfát a végső oldatban, csak vas(II)-szulfát ..... 2 pont

$m_{\text{FeSO}_4} = 38 \text{ g FeSO}_4$ keletkezik a reakció során ..... 2 pont

$c = 19,19\%$ a végső oldat tömegszázalékos koncentrációja ..... 2 pont

4. 15 pont

$m_{\text{MCl}_3} = 63 \text{ g}$ háromvegyértékű fém-klorid található az oldatban ..... 2 pont

$m_o = 153,5 \text{ g}$ a végső oldat tömege ..... 2 pont

$m_{\text{MCl}_3} = 48,363 \text{ g}$ háromvegyértékű fém-klorid található az oldatban melegítés után .. 2 pont

$m_{\text{MCl}_3} = 14,637 \text{ g}$ kristályosodik ki ..... 2 pont

$M_{\text{MCl}_3} = A_M + 106,5 \text{ g/mol}$ ..... 2 pont

$M_{\text{MCl}_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}} = A_M + 214,5 \text{ g/mol}$ ..... 2 pont

$A_M = 27$, tehát a fém az alumínium ..... 3 pont

MAGYAR TANNYELVŰ KÖZÉPISKOLÁK XII. ORSZÁGOS BOLYAI FARKAS
MULTIDISZCIPLINÁRIS TANTÁRGYVERSENYE

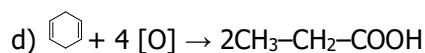
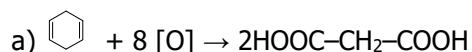
CONCURS NAȚIONAL MULTIDISCIPLINAR „BOLYAI FARKAS”
AL LICEELOR CU CLASE DE PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ, EDIȚIA A XII-A

FABINYI RUDOLF KÉMIA VERSENY
SZERVES KÉMIA – X. oszt.

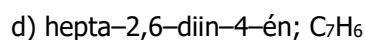
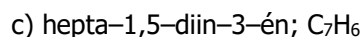
Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum, 2017. május 5-7.

I. Írd a helyes válasz betűjelét a „Teszt megoldás” táblázatba.

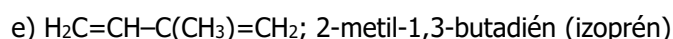
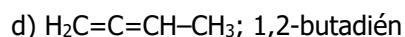
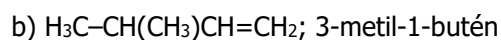
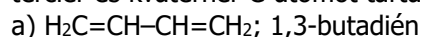
1. Az 1,4-ciklohexadién erélyes oxidációjának reakcióegyenlete:

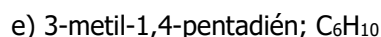
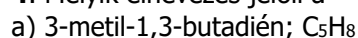
2. Melyik elnevezés jelöli a $\equiv - = - \equiv -$ vonalképlettel felírt szénhidrogént és annak kémiai összetételét?

3. Mi az összevont szerkezeti képlete és megnevezése annak a szénhidrogénnek, amely 1 – 1 primer, szekunder, terciér és kvaterner C-atomot tartalmaz molekulájában?

4. Melyik elnevezés jelöli a vonalképlettel felírt szénhidrogént és annak kémiai megnevezését?

5. Feltételezve, hogy a CH_4 klórozása során, teljes átalakulás után a mono-, di-, tri- és tetraklór származékok 1-1 mólarányban keletkeznek, hány mól Cl-atomot tartalmaz 20 mól termékelegy?

- a) 20 mól klóratom
- b) 50 mól Cl_2
- c) 50 mól klóratom
- d) 25 mól klóratom
- e) 100 mól klóratom

6. Az acetilén tömegszázalékos (m/m %) C-tartalma azonos:

- a) az etén, benzol, sztírol és xilol tömegszázalékos C-tartalmával
- b) a vinil-acetilén, benzol, sztírol és xilol tömegszázalékos C-tartalmával
- c) a benzol, sztírol, toluol és divinil-benzol tömegszázalékos C-tartalmával
- d) a vinil-acetilén, benzol, sztírol és divinil-benzol tömegszázalékos C-tartalmával
- e) a benzol, sztírol, divinilbenzol és naftalin tömegszázalékos C-tartalmával

7. A ciklooktatetraén telítetlensége (TE= telítetlenségi értéke) megegyezik:

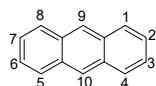
- a) az acetilén TE-vel
- b) a sztírol TE-vel
- c) a benzol TE-vel
- d) a butadién TE-vel
- e) az a), b), c), d) TE-ével

8. A Würtz reakcióval ($2\text{RX} + 2\text{Na} \rightarrow \text{R-R} + 2\text{NaX}$) előállítható oktánizomerek:

- a) n-oktán
- b) 2,5-dimetil-hexán
- c) 3,4-dimetil-hexán
- d) 2,2,3,3-terametil-bután
- e) az a), b), c) és d).

9. A naftalin azonos szubsztituenseket tartalmazó diszubsztituált izomereinek lehetséges helyzetei:

- a) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8; 2,3; 2,6; 2,7; 9,10,
- b) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8;
- c) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8; 2,3; 2,6; 2,7;
- d) 1,2; 1,4; 7,8; 5,8; 9,10;
- e) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8; 2,3; 2,4; 2,5; 2,6; 2,7; 2,8; 3,4; 3,5; 3,6; 3,7; 3,8; 9,10.

10. Az antracén C-atomjainak számozása:

A „mezo”-helyzetet jelölő számok:

- a) 2,3,6,7
- b) 1,4,5,8
- c) 9,10
- d) 1,4,5,8,9,10
- e) nincs ilyen nevű helyzet.

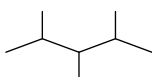
11. Hogyan változik a lineárisan kondenzált arének TE-e a gyűrűk számának növekedésével?

- a) nem változik, mert homológsort alkotnak;
- b) a gyűrűk számának növekedésével négygyel nő, mert ennyi a benzolgyűrű TE-e;
- c) a gyűrűk számának növekedésével négygyel nő, mert a molekulák összetételének különbsége: C_4H_2 , amelynek TE = 4;
- d) a gyűrűk számának növekedésével hárommal nő a TE;
- e) egyik válasz (a, b, c, d) sem helyes.

12. A neopentán klórozási reakciójában keletkezett lehetséges diklórozott izomerek száma:

- a) 1   b) 2   c) 3   d) 4   e) 5

13. Adott a mellékelt vonalképlet:

Mi ennek a vegyületnek az elnevezése és a kémiai összetétele?

- a) 2,3,4-trimetil-pentán; C_5H_{12}
- b) 2,3,4-trimetil-pentán; C_8H_{16}
- c) 2,3,4-trimetil-pentán; C_8H_{18}
- d) 1,3,5-trimetil-pentán; C_8H_{18}
- e) 1,3,5-trimetil-pentán; C_5H_{12}

14. A hexaklór-ciklohexánra igaz állítások:

- a) a benzol klóradíciójával keletkezik;
- b) minden C-atom azonos összetételű;
- c) a vegyület rövid elnevezése: HCH;
- d) csak másodrendű C-atomokat tartalmaz;
- e) az a, b, c, d állítások igazak.

15. A nóna-2,7-diin-4,5-dién telítetlenségi értéke (TE):

- a) TE = 2;   b) TE = 3;   c) TE = 4;   d) TE = 5;   e) TE = 6.

II. „Táblázatos feladat” – X. oszt.

Az alábbi táblázatban adottak szerves vegyületek, szénhidrogén maradékok képletei, illetve bizonyos esetekben csak vonalképletek „a – v” betűkkel jelölve, valamint ezeknek elnevezései, **1 – 22** számokkal jelölve. A vizsgalapon található „Táblázatos feladat megoldás” táblázatba írd a betűk mellé a nekik megfelelő számot.

Betű	Vegyület képlete	Szám	Elnevezés	Betű	Vegyület képlete	Szám	Elnevezés
a	$C_3H_8 + C_4H_{10}$	1	vinil-acetilén	l		12	koronén (hexabenz-benzol)
b	C_6H_6	2	neohexán	m	$CHCl_3$	13	izoprén
c	$C_6H_5-CH_2-$	3	tolil-gyök	n	$C_{10}H_{12}$	14	difenil
d		4	xilol	o	$C_{16}H_{16}$	15	izooktán
e	$C_6H_5-CH(CH_3)_2$	5	sztírol	p	$(CH_3)_3C-$	16	neopentán
f	$C(CH_3)_4$	6	tercbutil-gyök	q	$H_2C=CH-CH_2Cl$	17	vinilklorid
g	$-C_6H_4-CH_3$	7	benzil-gyök	r	$C_{24}H_{12}$	18	akrilnitril
h	$HC\equiv C-CH=CH_2$	8	PB-gáz	s		19	kloroform
i	$C_6H_4(CH_3)_2$	9	hexadekaoktaén	t	$H_2C(CH)_{14}CH_2$	20	ciklohexadekaoktaén
j	$(C_6H_5)_2$	10	tetralin	u	$C_6H_5-CH=CH_2$	21	kumul
k	$H_2C=CHCl$	11	allilklorid	v	$(CH_3)_3C-CH_2-CH_3$	22	ciklohexatrién

III. Igaz- hamis kijelentések

Írd a vizsgalapon található „Igaz-hamis megoldás” táblázatba az alábbi 1-6 kijelentésekre vonatkozó I (igaz) vagy H (hamis) betűt.

1. Az alkinek égési folyamatának reakcióegyenlete: $C_nH_{2n-2} + (3n-1)O_2 \rightarrow nCO_2 + (n-1)H_2O$
2. A neopentán csak azonos rendű C-atomokat tartalmaz.
3. A metánból közvetlenül előállított minden vegyület elsőrendű C-atomot tartalmaz.
4. A sztirol sp^2 és sp^3 hibridállapotú C-atomokat tartalmaz.
5. Az izoprén tömegszázalékos C-tartalma kisebb, mint a természetes kaucsuk széntartalma.
6. A ciklooktatetraén és a sztirol nem izomerek.

IV. Egy mól **X** aciklikus szénhidrogén 4,1 L 20 atm nyomású hidrogénnel reagál 227° C-on nikkel katalizátor jelenlétében. A folyamat során keletkezett **Y** szénhidrogén (1) molekulatömege 4,878%-kal nagyobb, mint a kezdeti **X** szénhidrogén molekulatömege. Az **X** szénhidrogénnek redukáló rendszerrel (Na + ROH) történő hidrogénezése során a **Z** szénhidrogén keletkezik (2), amelyből $K_2Cr_2O_7/H_2SO_4$ közegben történő oxidációjával **U** vegyületet képződik (3). Az **X** szénhidrogén polimerizációjával keletkezett **V** polimér (4) $K_2Cr_2O_7/H_2SO_4$ -as oxidálása **T** vegyületet eredményez (5). A **T** vegyület az 1,2- dimetil-ciklo-1-butén oxidálása során is képződhet (6).

a) Azonosítsd az **X, Y, Z, U, V, T** vegyületeket.

b) Írd fel a feladatban megadott (1) – (6) folyamatok kiegészített reakcióegyenleteit.

c) Számítsd ki 16,4 g **V** vegyület oxidálásához szükséges 0,5 M-os $K_2Cr_2O_7$ kénsavas oldatának térfogatát.

V. Benzol, o-xilol és naftalin keverékének katalitikus oxidálása során 7,4 kg ftálsavanhidrid keletkezik. Ugyanennek a keveréknek savas $KMnO_4$ oldattal történő oxidálásához 0,51422 m³ 0,1M-os permanganát oldat szükséges. A fenti elegy elégetéséből keletkezett termékek keverékét mézsvízen átvezetve, ennek térfogata 67,256%-kal csökken.

a) Írd fel az oxidációs folyamatok kiegyenlített reakcióegyenleteit.

b) Határozd meg a szénhidrogén keverék m/m% összetételét.

Megjegyzés: Minden esetben tüntesd fel a számításaid menetét is!

Az atomtömegek kerekített értékeivel számolj!

SOK SIKERT KÍVÁNUNK!

MAGYAR TANNYELVŰ KÖZÉPISKOLÁK XII. ORSZÁGOS BOLYAI FARKAS
 MULTIDISZCIPLINÁRIS TANTÁRGYVERSENYE

CONCURS NAȚIONAL MULTIDISCIPLINAR „BOLYAI FARKAS”
 AL LICEELOR CU CLASE DE PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ, EDIȚIA A XII-A

FABINYI RUDOLF KÉMIA VERSENY
SZERVES KÉMIA – X. oszt.

Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum, 2017. május 5-7.

MEGOLDÁSOK

I. Teszt megoldás

1. a	2. c	3. d	4. e	5. c	6. d	7. b	8. e
9. c	10. c	11. d	12. b	13. c	14. e	15. e	

15x2 = 30,0 p

II. Táblázatos feladat – megoldás

a – 8	b – 22	c – 7	d – 18	e – 21	f – 16	g – 3	h – 1	i – 4	j – 14	k – 17
l – 13	m – 19	n – 10	o – 20	p – 6	q – 11	r – 12	s – 15	t – 9	u – 5	v – 2

22,0 p

III. Igaz – hamis megoldás

1. H	2. H	3. H	4. H	5. H	6. H
-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

6,0 p

IV.

a) X: C_nH_{2n-2} Y: C_nH_{2n+2}

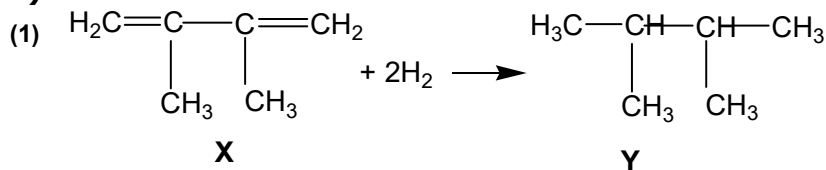
$$14n + 2 = 104,878 / 100(14n - 2)$$

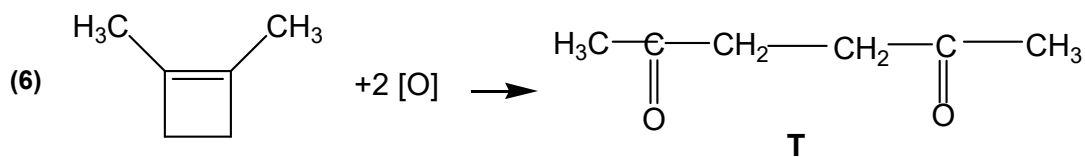
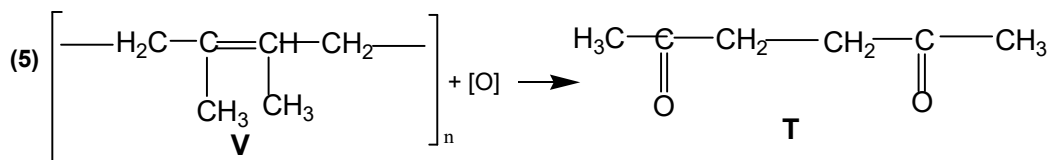
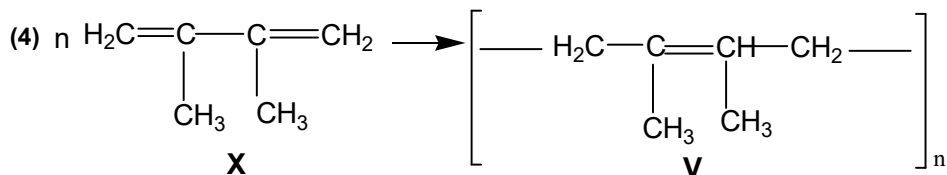
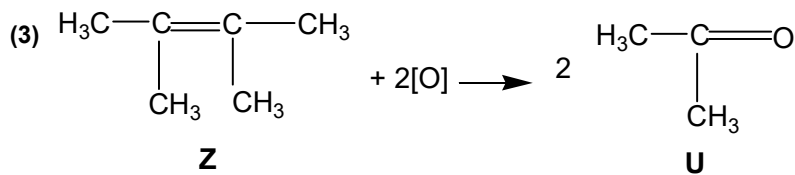
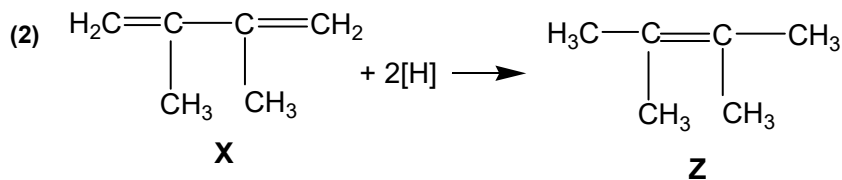
$$pV = \nu RT \quad \nu = 2 \text{ mol } H_2$$

n = 6

2,0 p

b)

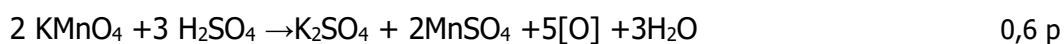

6 képlet / reakció = 6x2 = 12,0 p

c) $v_V = 0,2 \text{ mol V}$ $M_V = 82$ $v_{[\text{O}]} = 0,4 \text{ mol}$
 $v_{\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7} = 0,4/3 \text{ mol}$ **$V_{\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7} = 0,266 \text{ L}$**

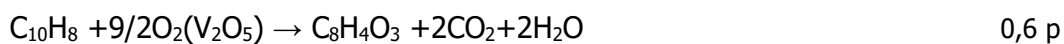
2,0 p

V.

$$v_{\text{KMnO}_4} = 0,1 \cdot 514,22 = 51,422 \text{ mol} \quad 1,0 \text{ p}$$

$$v_{[\text{O}]} = 128,55 \text{ mol} \quad 1 \text{ p} \quad \quad \quad \mathbf{v_{\text{C}_6\text{H}_4(\text{CH}_3)_2} = 21,425 \text{ mol}}$$

$$v_{\text{C}_8\text{H}_4\text{O}_3} = 7400/148 = 50 \text{ mol} \quad 1,0 \text{ p}$$

$$v_{\text{C}_{10}\text{H}_8} = 50 - 21,575 = \mathbf{28,575 \text{ mol}}$$

$$x \text{ mol} \quad \quad \quad 6x \text{ mol} + 3x \text{ mol}$$

$$21,425 \text{ mol} \quad 8 \cdot 21,425 \quad 5 \cdot 21,425 \text{ mol}$$

$$28,575 \text{ mol} \quad 10 \cdot 28,575 \text{ mol} + 4 \cdot 28,575 \text{ mol}$$

$$(9x + 678,575) \cdot 67,256 = (6x + 457,15) \cdot 100$$

$$\mathbf{x = 14,5 \text{ mol C}_6\text{H}_6} \quad 3,8 \text{ p}$$

$$\mathbf{m \text{ keverék} = 7059,65 \text{ g}}$$

$$\mathbf{C}_6\text{H}_6 = 16,02\%$$

$$\mathbf{C}_8\text{H}_{10} = 32,16\%$$

$$\mathbf{C}_{10}\text{H}_8 = 51,8\% \quad 4,0 \text{ p}$$

MAGYAR TANNYELVŰ KÖZÉPISKOLÁK XII. ORSZÁGOS BOLYAI FARKAS
 MULTIDISZCIPLINÁRIS TANTÁRGYVERSENYE

CONCURS NAȚIONAL MULTIDISCIPLINAR „BOLYAI FARKAS”
 AL LICEELOR CU CLASE DE PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ, EDIȚIA A XII-A

FABINYI RUDOLF KÉMIA VERSENY
SZERVES KÉMIA – XI. oszt.

Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum, 2017. május 5-7.

MEGOLDÁSOK

I. Teszt megoldás

1.a	2.d	3.e	4.c	5.d	6.e	7.c	8.c
9.d	10.b	11.e	12.e	13.c	14.e	15.a	

15x2 = 30,0 p

II. Táblázatos feladat – megoldás

a –12	b –14	c –8	d –6	e –7	f –22	g –10	h –3	i –19	j –18	k –9
l –1	m –15	n –2	o –20	p –5	q –4	r –17	s –16	t –21	u –11	v –13

22,0 p

III. Igaz – hamis megoldás

1.H	2.H	3.H	4.H	5.H	6.H
------------	------------	------------	------------	------------	------------

6,0 p

IV.

a) X: C_nH_{2n-2} Y: C_nH_{2n+2}

$$14n + 2 = 104,878 / 100(14n - 2)$$

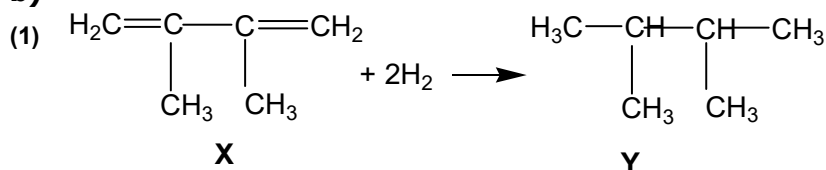
$$\underline{n = 6}$$

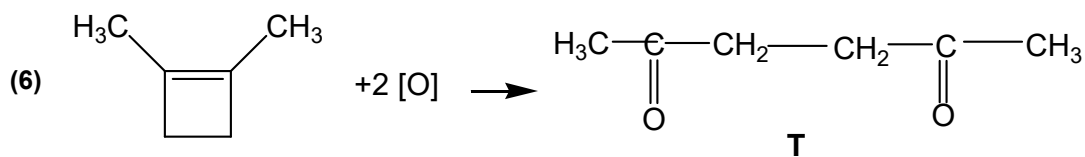
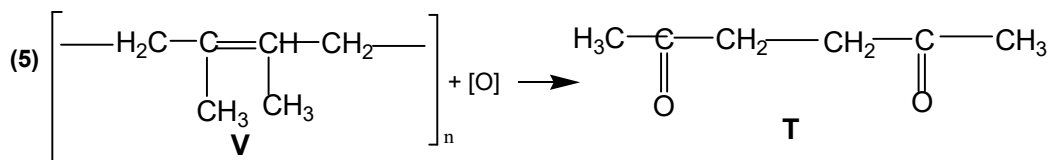
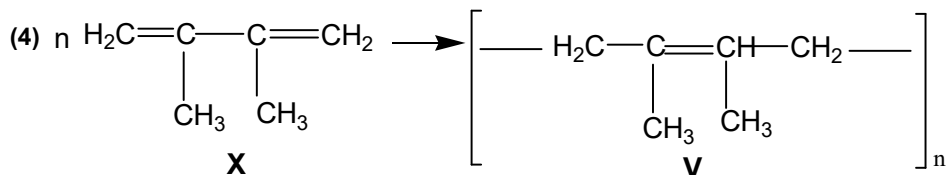
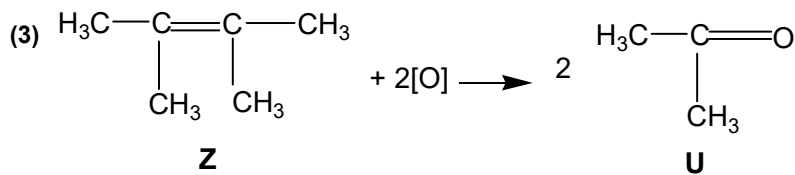
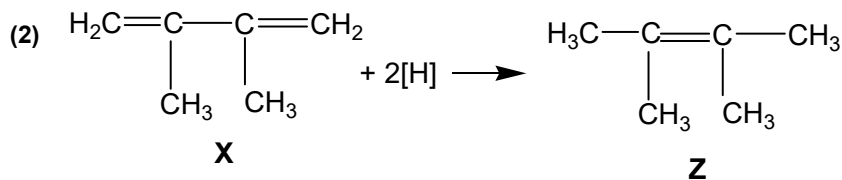
$$pV = vRT$$

$$v = 2 \text{ mol } H_2$$

2,0 p

b)

6 képlet / reakció = 6x2 = 12,0 p

c) $v_V = 0,2 \text{ mol V}$ $M_V = 82$ $v_{[\text{O}]} = 0,4 \text{ mol}$
 $v_{\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7} = 0,4/3 \text{ mol}$ **$V_{\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7} = 0,266 \text{ L}$**

2,0 p

V.

a) $28 = 1/3 M_{\text{C}_2\text{H}_4} + 2/3 M_{\text{CO}}$

$x_{\text{C}_2\text{H}_4} = 1/3$, $x_{\text{CO}} = 2/3$

1,5p

b) **M gázkeverék = 28,9*0,966 = 28**a két gáz CO és C₂H₄

1,5p

c)

$v_{\text{NaOH}} = 0,04 \text{ mol}$

$v_{\text{HCl}} = 0,03 \text{ mol}$

$v_{\text{NaOH}} \text{ fölösleg} = 0,01 \text{ mol}$

M észter keverék = 74 g/mol

2,0 p

d) Az észterek képletei HCO-OR és R'-CO-OC₂H₅

$74 = 2/3(45 + R) + 1/3(R' + 72)$

$$59 = 2R + R'$$

akkor $R = 15$ vagyis: CH_3 és $R' = 29$ vagyis C_2H_5 3,0 p

Az észterek: **HCO-OCH_3** és **$\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CO-O-CH}_2\text{-CH}_3$**

e) m észter keverék = $2/3M \text{C}_2\text{H}_4\text{O}_2 + 1/3M \text{C}_5\text{H}_{10}\text{O}_2 = 74$

m/m% $\text{C}_2\text{H}_4\text{O}_2 = 40/74 = 54,05$ 1,0 p

m/m% $\text{C}_5\text{H}_{10}\text{O}_2 = 45,95$ 1,0 p

f) reakciók:

1) $\text{HCO-OCH}_3 + \text{NaOH} \rightarrow \text{HCOONa} + \text{CH}_3\text{OH}$ 1,0 p

2) $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CO-O-CH}_2\text{-CH}_3 + \text{NaOH} \rightarrow \text{CH}_3\text{CH}_2\text{COONa} + \text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$ 1p

3) $\text{NaOH} + \text{HCl} \rightarrow \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O}$ 0,5 p

4) $\text{HCO-OCH}_3 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{HCOOH} + \text{CH}_3\text{OH}$ 0,5 p

5) $\text{HCOOH} \rightarrow \text{H}_2\text{O} + \text{CO}\uparrow$ 1,0 p

6) $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CO-O-CH}_2\text{-CH}_3 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CH}_3\text{CH}_2\text{COOH} + \text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$ 0,5 p

7) $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH} \rightarrow \text{H}_2\text{C}=\text{CH}_2 + \text{H}_2\text{O}\uparrow$ 1,0 p

8) $\text{H}_2\text{C}=\text{CH}_2 + \text{Br}_2 \rightarrow \text{BrCH}_2\text{-CH}_2\text{Br}$ 0,5 p

MAGYAR TANNYELVŰ KÖZÉPISKOLÁK XII. ORSZÁGOS BOLYAI FARKAS
MULTIDISZCIPLINÁRIS TANTÁRGYVERSENYE

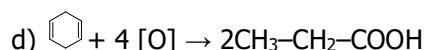
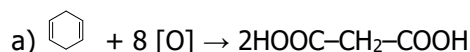
CONCURS NAȚIONAL MULTIDISCIPLINAR „BOLYAI FARKAS”
AL LICEELOR CU CLASE DE PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ, EDIȚIA A XII-A

FABINYI RUDOLF KÉMIA VERSENY
SZERVES KÉMIA – XI. oszt.

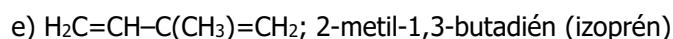
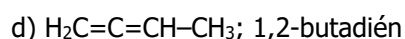
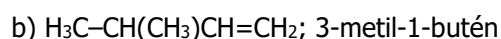
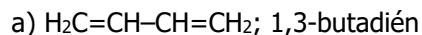
Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum, 2017. május 5-7.

I. Írd a helyes válasz betűjelét a „Teszt megoldás” táblázatba.

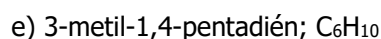
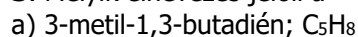
1. Az 1,4-ciklohexadién erélyes oxidációjának reakcióegyenlete:

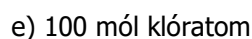
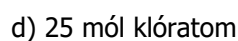
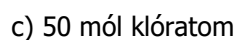
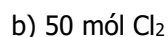
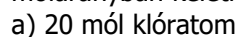
2. Mi az összevont szerkezeti képlete és megnevezése annak a szénhidrogénnek, amely 1 – 1 primer, szekunder, terciér és kvaterner C-atomot tartalmaz molekulájában?

3. Melyik elnevezés jelöli a vonalképlettel felírt szénhidrogént és annak kémiai megnevezését?

4. Feltételezve, hogy a CH₄ klórozása során, teljes átalakulás után a mono-, di-, tri- és tetraklór származékok 1-1 mólarányban keletkeznek, hány mól Cl-atomot tartalmaz 20 mól termékelegy?

5. Az acetilén tömegszázalékos (m/m %) C-tartalma azonos:

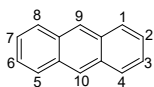
- a) az etén, benzol, sztirol és xilol tömegszázalékos C-tartalmával
- b) a vinil-acetilén, benzol, sztirol és xilol tömegszázalékos C-tartalmával
- c) a benzol, sztirol, toluol és divinil-benzol tömegszázalékos C-tartalmával
- d) a vinil-acetilén, benzol, sztirol és divinil-benzol tömegszázalékos C-tartalmával
- e) a benzol, sztirol, divinilbenzol és naftalin tömegszázalékos C-tartalmával

6. A Würtz reakcióval ($2RX + 2Na \rightarrow R-R + 2NaX$) előállítható oktánizomerek:

- a) n-oktán
- b) 2,5-dimetil-hexán
- c) 3,4-dimetil-hexán
- d) 2,2,3,3-terametil-bután
- e) az a), b), c) és d).

7. A naftalin azonos szubsztituenseket tartalmazó diszubsztituált izomereinek lehetséges helyzetei:

- a) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8; 2,3; 2,6; 2,7; 9,10,
- b) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8;
- c) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8; 2,3; 2,6; 2,7;
- d) 1,2; 1,4; 7,8; 5,8; 9,10;
- e) 1,2; 1,3; 1,4; 1,5; 1,6; 1,7; 1,8; 2,3; 2,4; 2,5; 2,6; 2,7; 2,8; 3,4; 3,5; 3,6; 3,7; 3,8; 9,10.

8. Az antracén C-atomjainak számozása: A „mezo”-helyzetet jelölő számok:

- a) 2,3,6,7   b) 1,4,5,8   c) 9,10   d) 1,4,5,8,9,10   e) nincs ilyen nevű helyzet.

9. Hogyan változik a lineárisan kondenzált arének TE-e a gyűrűk számának növekedésével?

- a) nem változik, mert homológstort alkotnak;
- b) a gyűrűk számának növekedésével négygyel nő, mert ennyi a benzolgyűrű TE-e;
- c) a gyűrűk számának növekedésével négygyel nő, mert a molekulák összetételének különbsége: C_4H_2 , amelynek TE = 4;
- d) a gyűrűk számának növekedésével hárommal nő a TE;
- e) egyik válasz (a, b, c, d) sem helyes.

10. A C_7H_8O molekulaképlet megfelel az alábbi vegyületeknek:

- a) o-, m-, p-krezol, anizol, hidrokinon;
- b) krezolok, benzil-alkohol, anizol;
- c) hidroxitoluol, anizol, fenol;
- d) pirokatechin, krezol, benzil-alkohol;
- e) rezorcin, anizol, benzil-alkohol.

11. Válaszd ki az alábbi állítások közül a helyeset:

- a) szekunder geminális dihalogénszármazék hidrolízise $\rightarrow$ keton
- b) geminális trihalogénszármazék hidrolízise $\rightarrow$ karbonsav
- c) vicinális trihalogénszármazék hidrolízise $\rightarrow$ triol

d) primer geminális dihalogénszármazék hidrolízise → aldehid

e) mind a négy (a, b, c, d) helyes

12. Mi az összegképlete és elnevezése annak a legegyszerűbb telített szénhidrogénnek, amely legkevesebb elágazást és egy aszimmetrikus C-atomot tartalmaz?

a) C₇H₁₂; 2,3-dimetil-pentán;

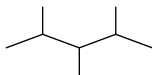
b) C₆H₁₂; etil-metil-vinil-metán;

c) C₇H₁₂; 3-metil-hexán;

d) C₄H₁₀; 2-metil-propán;

e) egyik válasz (a, b, c, d) sem helyes.

13. Adott a mellékelt vonalképlet:

Mi ennek a vegyületnek az elnevezése és a kémiai összetétele?

a) 2,3,4-trimetil-pentán; C₅H₁₂

b) 2,3,4-trimetil-pentán; C₈H₁₆

c) 2,3,4-trimetil-pentán; C₈H₁₈

d) 1,3,5-trimetil-pentán; C₈H₁₈

e) 1,3,5-trimetil-pentán; C₅H₁₂

14. A nóna-2,7-diin-4,5-dién telítetlenségi értéke (TE):

a) TE = 2;   b) TE = 3;   c) TE = 4;   d) TE = 5;   e) TE = 6.

15. A glicin (Gli) és alfa-alanin (Ala) keverékéből keletkezett lehetséges dipeptidek:

a) Gli-Gli; Ala-Ala; Gli-Ala; Ala-Gli;

b) Gli-Ala; Ala-Gli;

c) Gli-Gli; Ala-Ala;

d) Gli-Ala vagy Ala-Gli;

e) Gli-Ala-Gli; Ala-Gli-Ala.

II. „Táblázatos feladat” – XI. oszt.

Az alábbi táblázatban adottak szerves vegyületek, illetve bizonyos esetekben csak vonalképletek „a – v” betűkkel jelölve, valamint ezeknek elnevezései, **1 – 22** számokkal jelölve. A vizsgalapon található „Táblázatos feladat megoldás” táblázatba írd a betűk mellé a nekik megfelelő számot.

Betű	Vegyület képlete	Szám	Elnevezés	Betű	Vegyület képlete	Szám	Elnevezés
a	H ₂ N-CH ₂ -COOH	1	glikol	l	C ₂ H ₄ (OH) ₂	12	glicin
b		2	anizol	m	H ₃ C-CH(OH)-COOH	13	pikrinsav
c	1,3-C ₆ H ₄ (OH) ₂	3	fenol	n	C ₆ H ₅ OCH ₃	14	aceton
d	C ₂₄ H ₁₂	4	akrolein	o		15	tejsav
e	C ₃ H ₅ (OH) ₃	5	hidrokinon	p	1,4-C ₆ H ₄ (OH) ₂	16	pirogallol
f	1,2-C ₆ H ₄ (OH)(COOH)	6	koronén	q	C ₃ H ₄ O	17	krezol
g	1,2-C ₆ H ₄ (OH) ₂	7	glicerin	r	C ₆ H ₄ (CH ₃)(OH)	18	kumol
h	C ₆ H ₆ O	8	rezorcin	s	1,2,3-C ₆ H ₃ (OH) ₃	19	aszpirin
i	1,2-C ₆ H ₄ (COOH)(OCOCH ₃)	9	vinilacetát	t	(CH) ₂ (COOH) ₂ (OH) ₂	20	vajsav
j	C ₆ H ₅ CH(CH ₃) ₂	10	pirokatechin	u		21	borkósav
k		11	akrilnitril	v	2,4,6-C ₆ H ₂ (OH)(NO ₂) ₃	22	szalicilsav

III. Igaz- hamis kijelentések

Írd a vizsgalapon található „Igaz-hamis megoldás” táblázatba az alábbi 1-6 kijelentésekre vonatkozó I (igaz) vagy H (hamis) betűt.

1. A geminális dihalogénszármazékok bázikus közegben történő hidrolízisével egy diol keletkezik.
2. A vicinális trihalogénszármazékok bázikus közegben történő hidrolízise során karboxilvegyület (szerves sav) keletkezik.
3. A C_3H_6BrCl összetételű vegyületből KCN-dal, majd azt követő hidrolízissel történő reakciója során keletkezhet 2-etil-butándisav is.
4. A 3-metil-hexán molekula nem királis.
5. A fehérjék felépítésében résztvevő minden aminosav molekulában legalább egy aszimmetrikus C-atom van.
6. A ciklootatetraén és a sztirol nem izomerek.

IV. Egy mól **X** aciklikus szénhidrogén 4,1 L 20 atm nyomású hidrogénnel reagál 227° C-on nikkel katalizátor jelenlétében. A folyamat során keletkezett **Y** szénhidrogén (1) molekulatömege 4,878%-kal nagyobb, mint a kezdeti **X** szénhidrogén molekulatömege. Az **X** szénhidrogénnek redukáló rendszerrel (Na + ROH) történő hidrogénezése során a **Z** szénhidrogén keletkezik (2), amelyből $K_2Cr_2O_7/H_2SO_4$ közegben történő oxidációjával **U** vegyületet képződik (3). Az **X** szénhidrogén polimerizációjával keletkezett **V** polimér (4) $K_2Cr_2O_7/H_2SO_4$ -as oxidálása **T** vegyületet eredményez (5). A **T** vegyület az 1,2- dimetil-ciklo-1-butén oxidálása során is képződhet (6).

- a) Azonosítsd az **X, Y, Z, U, V, T** vegyületeket.
- b) Írd fel a feladatban megadott (1) – (6) folyamatok kiegészített reakcióegyenleteit.
- c) Számítsd ki 16,4 g **V** vegyület oxidálásához szükséges 0,5 M os $K_2Cr_2O_7$ kénsavas oldatának térfogatát.

V. 0,74 kg, két telített észter tartalmazó elegyet 20 mL 2 M-os NaOH-oldattal reagáltatnak, majd a fölösleges NaOH oldatot 30 mL 1 M-os HCl-oldat semlegesíti. Az eredeti észterkeverék 80 %-os meleg H_2SO_4 -oldattal történő kezelése során keletkezett, két gázhalmazállapotú vegyületből álló keveréket lehűtve, sötétben Br_2 / CCl_4 – oldattal reagáltatják és ekkor a gázkeverék térfogata egyharmaddal csökken, anélkül, hogy a sűrűsége változna. A gázkeverék levegőhöz viszonyított sűrűsége 0,969. Határozd meg:

- a) A gázkeverék két komponensének móltörtjét.
- b) A gázkeverék átlagos molekulatömegét.
- c) Az észterkeverék átlagos molekulatömegét.
- d) A két telített észter szerkezeti képletét.
- e) Az észterkeverék m/m%-os összetételét.
- f) Írd fel a meghatározott észterekkel a feladatban szereplő folyamatok kiegyenlített reakcióit.

Megjegyzés: Minden esetben tüntesd fel a számításaid menetét is!

Az atomtömegek kerekített értékeivel számolj!

SOK SIKERT KÍVÁNUNK!